

JAAR VERSLAG 2021

Rijn Vecht & Venen

Agrarisch Natuur-, Landschaps- en Waterbeheer

INLEIDING

U heeft zojuist het jaarverslag van 2021 open-
geslagen om eens terug te kijken wat RVV dat
jaar allemaal deed. Het jaar ligt alweer een
tijdje achter ons en er is veel veranderd en er
gaat nog meer veranderen. Wij als RVV dra-
gen bij aan die verandering. Vooral met het
verder uitrollen en stimuleren van het ANLb,
maar ook met onze projecten. Verandering is
van alle tijden, alleen gaat alles tegenwoor-
dig veel sneller, waardoor veranderingen
moeilijker zijn. Sinds we landbouw in ons land
kennen, hebben we ons aan weten te passen,
en dit moeten en kunnen we in de huidige tijd
ook doen.

In dit jaarverslag vindt u een overzicht van onze
activiteiten in 2021. We zien een mooie toename
in deelnemers en hectares beheer. Ons slotenrijke
landschap biedt een mooie kans aan agrariërs om
mee te doen. Waarmee we ook aan de omgeving
prachtige kleurrijke randen kunnen laten zien.

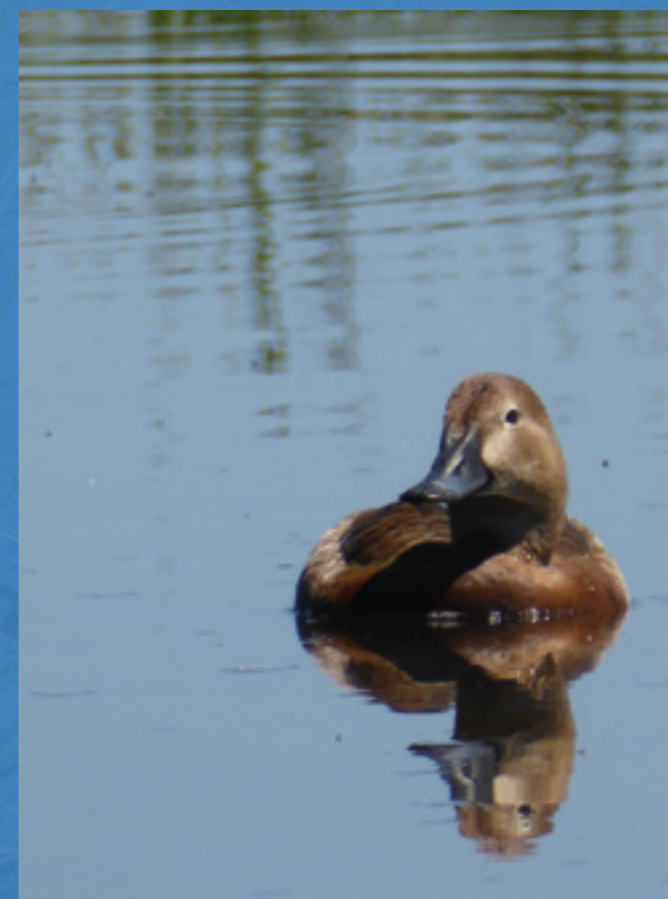
Met onze medewerkers hebben we een mooi jaar
achter de rug en is er met veel enthousiasme
gewerkt. Van praktische zaken als het plaatsen van
pompen voor een beter weidevogelbeheer tot het
maken van een vooroever tegen afkalven, zoals
bij de Slimmenwetering. Naast de praktijk zijn we
druk geweest met de voorbereiding op het nieuwe
GLB, waarin naast ANLb ook eco-regelingen wor-
den uitgezet. Ook hielden we ons bezig met de
opstart van nieuwe projecten rondom bodemdaling.
Die opstart en uitrol van gebiedsprocessen vragen
veel aandacht. Het gebiedsproces lijkt het tover-
woord. Er wordt dan ook veel verwacht van dit
in een polder samen oppakken van problemen.
Als RVV staan we klaar om deze processen te
ondersteunen. Steeds meer is de oplossing niet
één onderdeel eruit pakken en oplossen, maar juist
integraal meerdere problemen tegelijk.

Ik wil alle leden bedanken voor hun bijdrage in het
jaar 2021 en veel succes wensen voor de toekomst.

Henk Jan Soede, voorzitter

INHOUDS OPGAVE

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).....	4
Weidevogelbeheer.....	8
Zwarte stern.....	12
Landschap.....	15
Water.....	18
Klimaat en bodemdaling.....	26
Duurzame Landbouw met Natuur.....	28
GLB-pilot Vergroening veenweide.....	29
Particulier Natuurbeheer.....	30
Organisatie.....	31
Colofon.....	31

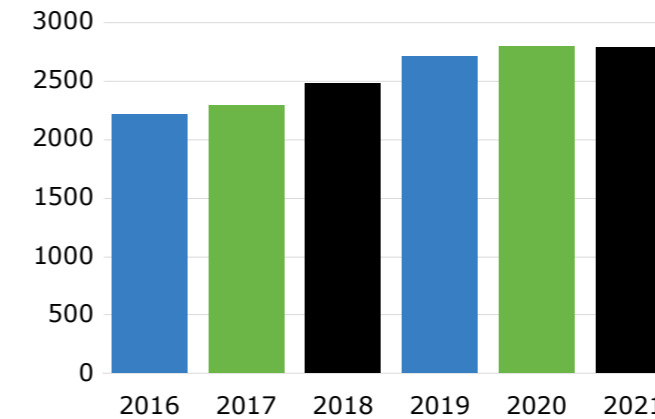
AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER (ANLb)

Na zes jaar ANLb is duidelijk geworden dat de collectieve aanpak zorgt voor meer betrokkenheid van de boeren, meer flexibiliteit in de maatregelen en een betere ruimtelijke samenhang van het beheer. De positieve effecten voor het weidevogelbeheer zijn steeds zichtbaarder geworden. Dit komt doordat RVV voortdurend werkt aan de verbetering van het mozaïek, het juiste beheer op de juiste plek legt en daarmee de weidevogels steeds meer tegemoet treedt in hun (biotoop-)wensen. Kern is hier dat goed naar de ecologische eisen van de weidevogels wordt gekeken, maar dat de bedrijfsvoering en het vakmanschap van de veehouders ook goed worden benut.

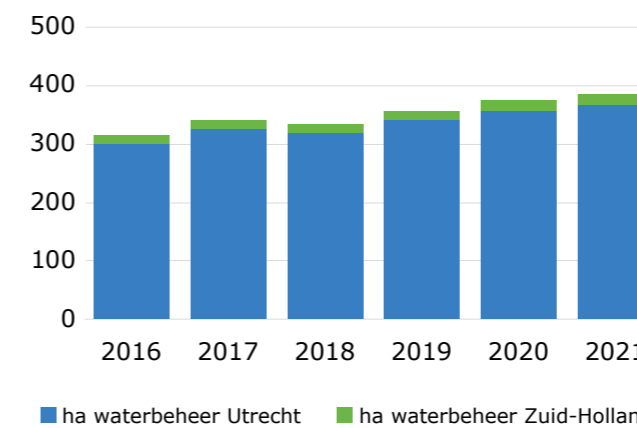
Steeds meer agrariërs hebben een contract met collectief RVV en/of breiden hun areaal beheer uit. De ontwikkeling in de oppervlaktes beheer zijn te zien in onderstaande grafieken. Deze geven de oppervlaktes weer waarvoor een beheervergoeding is verkregen.

Ha open grasland

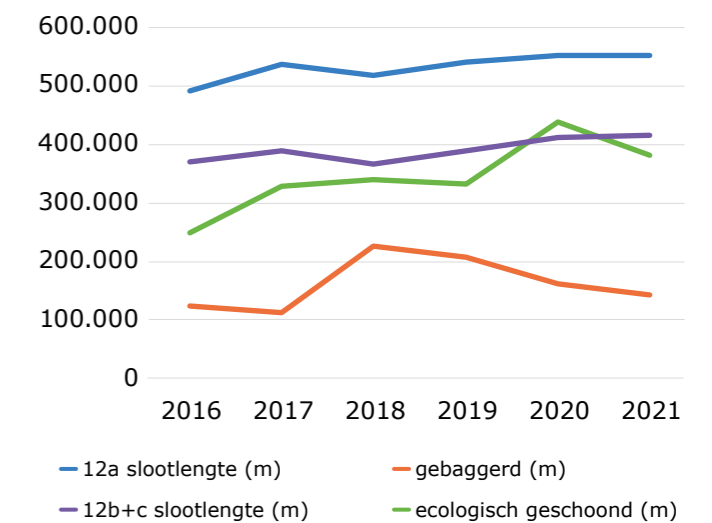
Het budget voor het leefgebied open grasland (pakketten weidevogelbeheer) is door de provincie in 2021 niet uitgebreid. Na aanvankelijk meer hectares, vindt er nu binnen de beschikbare hectares een verschuiving plaats naar meer zwaar beheer (zie hoofdstuk 3).

Ha waterbeheer

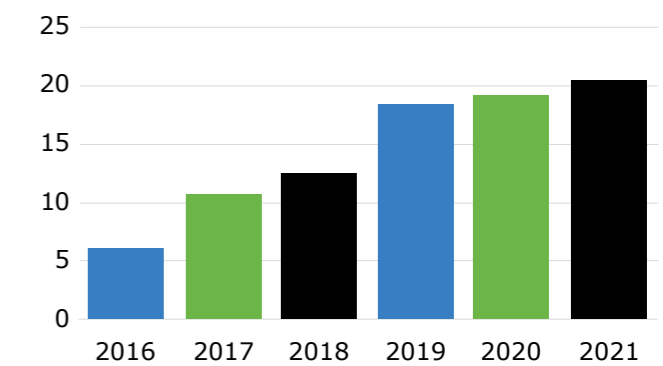

Bij hectares beheer water gaat het om de oppervlakte van sloten die in beheer zijn voor baggerspuiten of ecologisch slootshonen, natuurvriendelijke oevers en hectares bemestingsvrije slootkantrand. Ook hier is de deelname toegenomen. Er zijn met name in 2021 meer natuurvriendelijke oevers en botanische weiden in beheer gekomen. In onderstaande grafieken is te zien hoe deelname aan duurzaam slootbeheer zich over de jaren heen bewoog.

Deelname baggerspuiten en ecologisch slootshonen 2016-2021

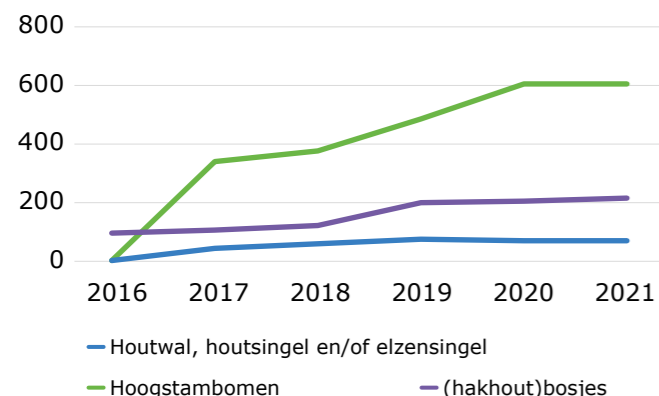

Ha droge dooradering

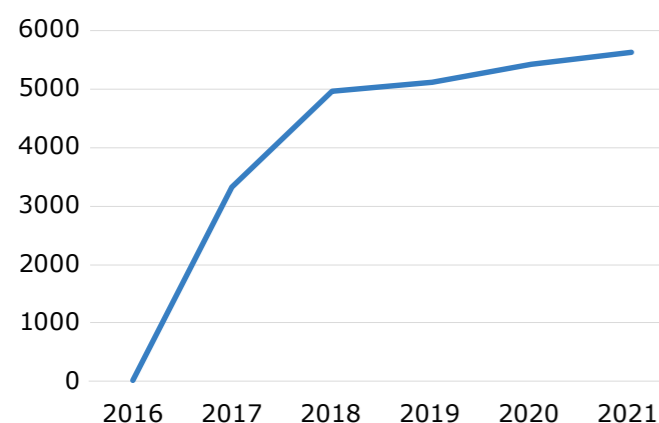

Leefgebied droge dooradering bestaat uit beheer van landschapselementen. We hebben een aantal jaar actief eigenaren van waardevolle landschapselementen benaderd om deel te nemen, hetgeen te zien is in de resultaten. Tussen 2017 en 2020 heeft een exponentiële groei plaatsgevonden van het aantal (droge) elementen dat de deelnemers van RVV beheren.

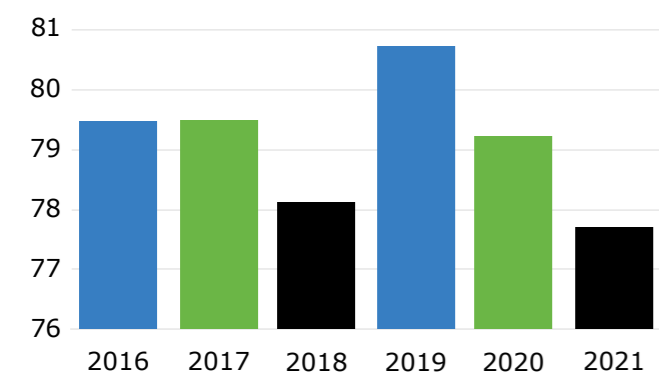
Deelname houtwal, singel, hoogstam en hakhoutbosje

Aantal knotbomen in beheer

Ha natte dooradering

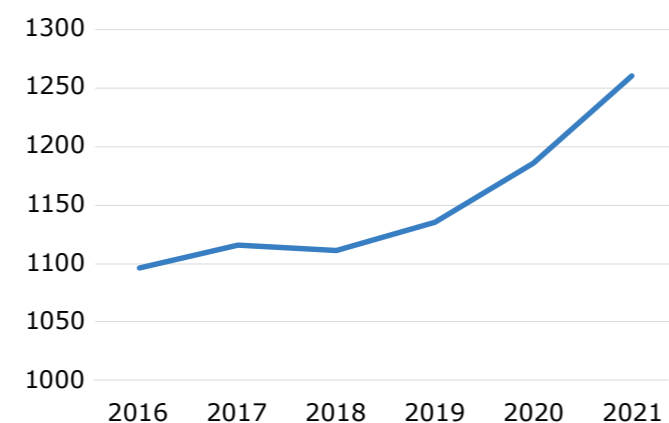
Leefgebied natte dooradering bestaat uit beheer van zwarte stern en bemestingsvrije slootkantranden. Het aantal hectare schommelt tussen de jaren. Het aantal plekken waar vlotjes worden uitgelegd voor de zwarte stern is gelimiteerd door de beschikbare aantallen vlotjes. Deelname aan bemestingsvrije slootkantranden is in dit leefgebied vrij stabiel.

BOTANISCHE WEIDERANDEN

Botanische weideranden (of bufferstroken) liggen in ons werkgebied als een twee meter brede bemestingsvrije strook langs de slootkanten. Ze zijn niet alleen waardevol vanwege hun botanische waarde, maar ook belangrijk voor de fauna. Botanische randen kunnen een aanzienlijke bijdrage leveren aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels.

In zes jaar ANLb zien we hier een enorme toename in de deelname, tot aan 1.260 kilometer.

Botanische weideranden 2016-2021 (km)

TOTAAL BUDGET ANLb

In totaal ontvingen wij in 2021 van de provincies € 1,75 miljoen voor de uitvoering van het beheer inclusief organisatiekosten (2020: 1,73 miljoen, 2019: € 1,67 miljoen).

WEIDVOGELBEHEER

RESULTATEN 2021

2021 was een uitstekend weidevogeljaar! Dit kwam goed uit na het zeer droge 2020, dat een zwaar jaar voor de weidevogels en de beheerinspanningen van de veehouders was.

Er waren veel kuikens in onze weilanden; van de gruttopaartjes had in ons totale werkgebied eind mei 85% nog kuikens. Dit was ook zeker het geval bij de tureluurs. Bij meer dan 65% neemt het aantal paartjes voor de toekomst toe. De tellingen tonen verder een toename van de scholekster. Ook het aantal slobeen-den blijft groeien, in lijn met de verdere toename van de (greppel)-plasdrassen (22 stuks in 2021)!

De inspanningen in het weidevogelbeheer van de afgelopen jaren werpen dus hun vruchten af. RVV laat zelf jaarlijks onafhankelijk een bureau een beheermonitoring uitvoeren. Daarnaast voert de provincie Utrecht een beleidsmonitoring uit. Uit de officiële (BMP-W) telling van de provincie in voorjaar 2021 komt een groei van 7% t.o.v. 2019 naar voren.

De goede resultaten zijn het gevolg van de optelsom van veel dingen, waaronder:

- De voorbereidingen die we elk jaar treffen om beheer en inrichting te verbeteren. Dit is een doorlopend proces van optimalisatie, waarin de beheermonitoring en veldbezoeken RVV tijdens en na het weidevogelseizoen in staat stellen om goed te 'sturen'.
- Beweiding die speciaal met het oog op weidevogels wordt uitgevoerd.
- Het feit dat deelnemers op hun 'gangbare' percelen de eerste maaisnede of het schoonmaaien van beweidde percelen uitstellen. In 2021 was dit op ruim 75 hectare het geval. Dit geeft broedvogels tijd om hun nesten uit te broeden of hun kuikens naar veilige percelen te leiden.
- Het feit dat op ruim 60 hectare het uitgesteld maaien nog verder werd uitgesteld.
- De inzet van twee weidevogeldrones. De dronevluchten hebben enorm bijgedragen aan het weten te 'plaatsen' van de kuikens en het vinden van nesten in het lange(re) gras. De toename van het last minute beheer wordt hiermee deels ook verklaard en.
- De samenwerking met inzet van de vrijwilligers.

NIET-PRODUCTIEVE INVESTERINGEN WEIDVOGELS

Met subsidie uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling en het Rijk konden we diverse nieuwe locaties van een plas-draspomp op zonnepanelen voorzien, alsmede nest(-beschermings)-kappen en vossenwerende rasters aanschaffen. Verder hebben we de leefgebieden voor weidevogels versterkt door het snoeien van opgaande beplantingen die de openheid verstoren.

** De aanschaf van deze inrichtingsinvesteringen is mogelijk gemaakt door steun uit het ELFPO: 'Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling, Europa investeert in zijn platteland'*

PILOT DRUKDRAINAGE EN WEIDVOGELBEHEER POLDER SPENGEN

2021 was het tweede en daarmee afsluitende projectjaar voor de pilots drukdrainage en weidevogelbeheer en agrarische effecten in polder Spengen bij Kockengen. Deze pilots werden gefinancierd door de provincie Utrecht, Lami en uitgevoerd in samenwerking met Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden (HDSR). HDSR was ook co-financier van de pilots. Doel van de pilots was (de hoop) om uitspraken te kunnen doen over de agrarische- en biodiversiteitseffecten van drukdrainage (AWIS) op de uitgangspunten voor goed weidevogelbeheer.

Na twee jaar kan worden geconcludeerd dat verhoging van de grondwaterstand (naar 20-25 cm onder maaiveld) door middel van drukdrainage mogelijk is, kan worden vastgehouden en weidevogels naar het gebied trekt. Bij percelen met hoogteverschillen is het mogelijk om met AWIS plas-drassen te creëren op de lagere delen.

Het effect van drukdrainage op de voedselbeschikbaarheid voor weidevogels en hun kuikens was op de proeflocatie, met het huidige beheer, beperkt.

Drukdrainage lijkt daarmee niet een sterk bepalende maatregel te zijn voor de bevordering van het weidevogelhabitat op veengronden, maar heeft ook geen negatieve invloed. Andere factoren als de mate van verschraving, vegetatiesamenstelling, bemesting en timing van maaien en beweiden spelen blijkbaar een belangrijkere rol. Microreliëf en de aanwezigheid van greppels hebben invloed op de variatie in bodem- en gewaskwaliteit binnen het perceel.

Drukdrainage kan een onderdeel zijn in een set van maatregelen ter bevordering van de weidevogelstand in agrarische percelen.

Het volledige rapport is te lezen op [onze website](#), zoekterm [drukdrainage](#).

CIJFERS IN 2021

2791 hectare 'open grasland', waarvan:

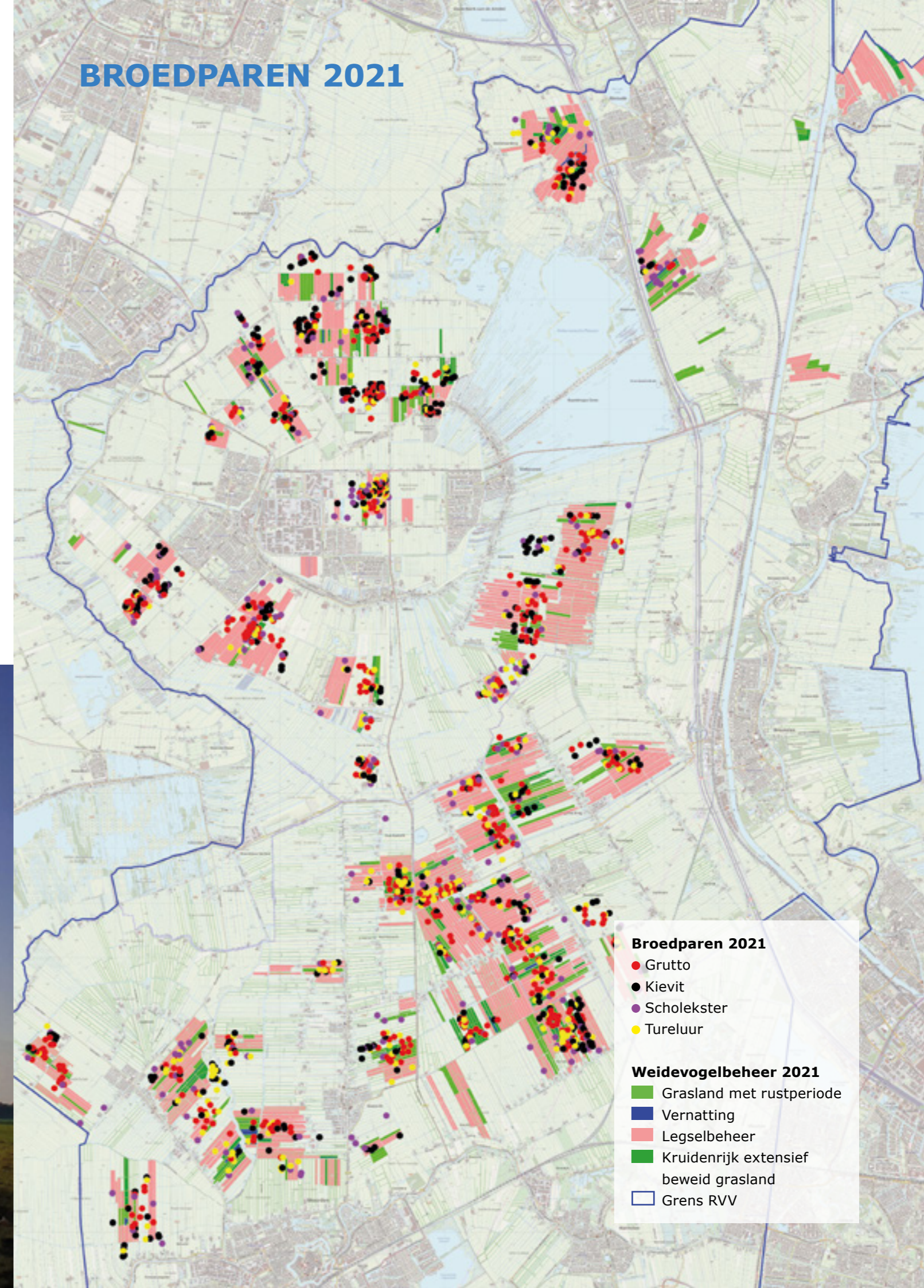
- 366 ha met rustperiode en 75 ha kuikenvelden (last-minute)
- 84 ha voorbeweid land met rustperiode
- 22 ha (greppel)plas-dras
- 140 ha kruidenrijk grasland
- 9 ha kruidenrijk grasland in ontwikkeling
- 75 ha extensief beweiden
- 48 ha bemestingsvrije randen
- 12 ha bemestingsvrij (botanisch) weiland
- 1960 ha legselbeheer
- 365 ha ruige mest
- 28 ha verhoogd slootpeil

Hiermee viel in 2021 24% van het beheer in de 'zware' categorie (2020: 22%). Als we de vernattingsmaatregelen hierbij optellen, is dit bijna 25%! (2020: bijna 23%).

TELRESULTATEN WEIDEVOGELS 2021

Soort	2018 (broed)paren (4.889 ha geteld)	2019 (broed)paren (4.774 ha geteld)	2020 (broed)paren (4.774 ha geteld)	2021 (broed)paren (4.774 ha geteld)
Kievit	424	439	413	440
Grutto	515	543	543	547
Tureluur	201	234	272	277
Scholekster	210	229	241	272
Slobeend	63	70	92	109
Krakeend	73	127	136	169
Kuifeend	52	54	47	47
Zomertaling	5	4	10	7
Veldleeuwerik	29	17	23	23
Graspieper	5	28	10	37
Gele kwikstaart	1	1	1	4

BROEDPAREN 2021

ZWARTE STERN

De zwarte stern komt in Nederland maar in enkele regio's voor, waaronder in ons werkgebied, waar ruim 20% van de Nederlandse populatie broedt. De zwarte stern is eigenlijk een vogel van ondiep moeras, de overgangszone van land naar open water, maar gedijt ook goed in veenweidesloten. Ze jagen op insecten, visjes, maar eten ook amfibieën en wormen. Normaal broeden ze op drijvende delen van waterplanten, maar ze maken graag gebruik van uitgelegde broedvlotjes. Ook in 2021 zijn er op vele locaties in de sloten weer vlotjes uitgelegd. Zwarte sterns zijn koloniebroeders. Meestal leggen we per locatie tien vlotjes uit met een onderlinge afstand van vijf à tien meter.

CIJFERS IN 2021

- 1086 vlotjes uitgelegd op 113 locaties
- 44 bezette locaties
- 273 broedparen
- 75% legseloverleving
- 0,8 vliegvlug jong per broedpaar

BROEDPAREN EN VliegVLUGGE JONGEN

In 2021 telden we 273 broedparen in het Noordwest-Utrechtse veenweidegebied (2020: 241), een toename van 13%. Met 273 broedparen zitten we 37 paren boven het gemiddelde van de afgelopen tien jaar, en is er (rekening houdend met natuurlijke fluctuaties) sprake van een stabiele populatie. Totaal werden 219 kuikens vliegvlug en met 0,8 per broedpaar bleef dat onder het tienjaars gemiddelde van 0,9. Met 75% was ook de legseloverleving minder dan de 78% van de afgelopen jaren.

De broedplaatskeuze van de zwarte stern wordt bepaald door de groep waar ze deel van uitmaken en kan dus elk jaar ergens anders zijn. Ze zijn weinig plaats-trouw aan de broedlocatie, omdat de geschiktheid van de locatie ieder jaar anders kan zijn.

De teruggang in Donkereind zou verklaard kunnen worden door het feit dat daar grootschalig gebaggerd is vanwege de aanleg van een ecologische verbindingzone, met lege sloten tot gevolg. In Zegveld wordt de achteruitgang mede geweten aan de toename van Amerikaanse rivierkreeften. Positief was de terugkeer van de zwarte sterns op twee locaties. Op één van de locaties was, behoudens één broedpaar in 2015, sinds 2007 niet meer gebroed. Iets vergelijkbaars was het geval in Rietveld, waar de sterns terugkeerden naar locaties waar ze vier jaar daarvoor voor het laatst hadden gebroed.

Naast het koude voorjaar kenmerkte een storm op 21 mei met pieken van 70 kilometer per uur het broedseizoen tot 1 juni. Storm hebben we wel vaker gehad gedurende het broedseizoen, en wel hardere ook, maar nooit eerder in de periode dat de vogels nog bezig waren met de eileg. Door het koude voorjaar was er nog weinig begroeiing die de vlotjes op hun plaats kon houden en de golfslag dempen. Van diverse plaatsen kwamen er meldingen van verwaaiete vlotjes die opnieuw werden aangekleed en op hun plaats gelegd.

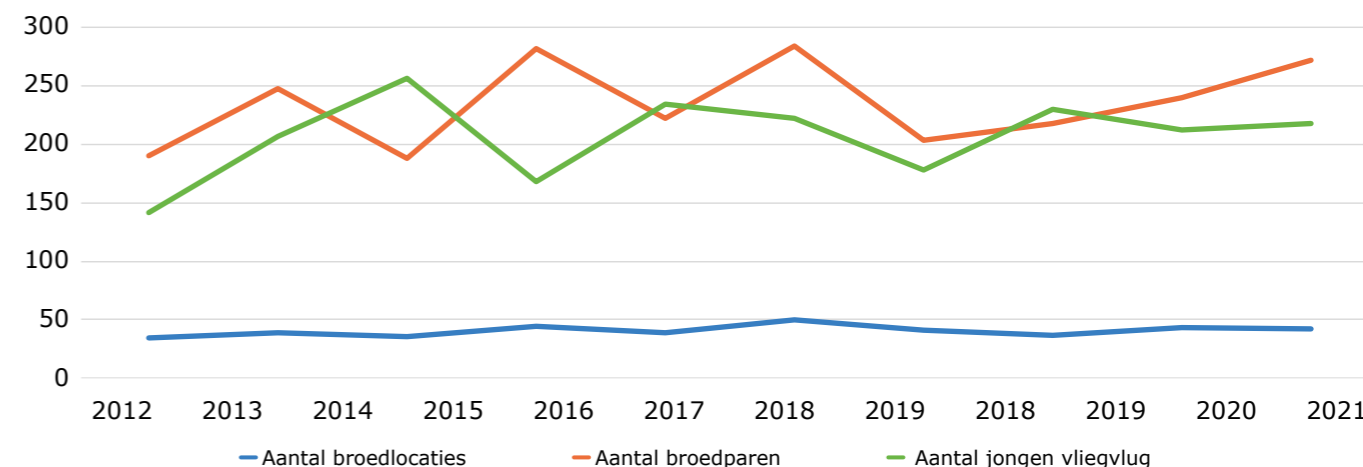
CAMERA'S

In 2021 zijn we in Kamerik een kolonie met camera's gaan volgen. Doel was om te achterhalen of een anti-predatiescherm (hekje) om het vlotje de sterns zou beperken in hun natuurlijk gedrag, met name het vluchtgedrag van kuikens. Waargenomen was namelijk dat kuikens een vlotje met een hekje bij verstoring minder snel verlaten. Verder wilden we weten wat de verliesoorzaak is van kuikens in kolonies die op zich een acceptabel broedsucces halen van 0,6 kuikens vliegvlug per broedpaar of meer.

Uiteindelijk bleek dat maar één kuiken op het vlotje zelf is gepredeerd. De verrassende conclusie is dan ook dat kuikens die de vlotjes verlaten het grootste risico lopen dat ze worden gepredeerd of verloren gaan. Het minder snel verlaten van een omgeaasd vlotje lijkt eerder een voordeel dan een nadeel. Zwarte sterns op omgeaasde vlotjes laten geen beter broedsucces zien.

Van de storm kunnen we wel leren. Dat een 50% begroeide omgeving een voordeel is wisten we al. Minder op het netvlies staat het belang van beschikbaar nestmateriaal. Zwarte sterns leggen eerst een ei en beginnen daarna pas met het bouwen van een nest. Bekend is dat ze daar nestmateriaal voor gebruik-

Broedsucces Zwarte Stern

ken dat binnen een straal van ca 1,5 meter van het nest beschikbaar is. Tijdens de storm zagen we dat de sterns druk in de weer waren met 'plukgedrag' om het nest op te hogen, dus pikken naar groen in de omgeving van het vlot. Voldoende nestmateriaal in de omgeving van het vlotje is dus van essentieel belang. Vanwege het onderzoek lagen de vlotjes dicht bij elkaar dan we gewend zijn (normaal bij voorkeur tien meter, nu soms twee). Dat ging gepaard met conflicten tussen buur-broedparen. In sommige gevallen heeft dat ertoe geleid dat legsels verloren gingen. De camerabeelden bevestigen ander onderzoek dat de zwarte stern er twee territoria op nahoudt, een nestplaats- en een rustplaatsterritorium. Beide worden fel verdedigd tegen andere zwarte sterns en tegen bijvoorbeeld eenden.

De snoek lijkt een behoorlijke predator die in de literatuur weinig wordt genoemd. Van de 14 kuikens die verloren gingen werden er tien gepredeerd door snoeken.

Veel verliezen werden veroorzaakt door verstoring. Als de sterns van hun vlotjes schieten, ook de jongen, hebben sommige jongen moeite hun eigen vlotje terug te vinden. De kuikens zwemmen naar het eerste het beste vlotje dat ze tegenkomen, maar worden daar niet geaccepteerd. Soms worden ze weggejaagd door adulten, maar meestal door pullen die op het vlotjes thuishoren.

Wat ons heeft verrast is de mate van verstoring door recreatieve vissers. Gedurende drie dagen werd gevist. Deze verstoring had tot gevolg dat alle aanwezige kuikens (16) op één na de kolonie verlieten of zijn omgekomen. Andere verstoringen (agrarische werkzaamheden, monitoring) die van korte duur waren, hebben geen of weinig verliezen tot gevolg gehad. Na een half uur waren de kuikens op hun nest terug en keerde de rust weder.

Het volledige verslag en een filmpje zijn te zien op [onze website](#) (knop Nieuwsbrieven & jaarverslagen, 2021).

LANDSCHAP

Veel kleine landschapselementen liggen op of langs boerenpercelen en bepalen het landschap al vele jaren. Oorspronkelijk werden de elementen vaak bedoeld als geriefhout, brandhout of als veekering. Tegenwoordig zijn ze van belang als broed-, nest- en voedselgelegenheid voor diverse diersoorten. Sinds 2016 zijn de landschapselementen dan ook opgenomen in het ANLb.

vriendelijke oevers. In de gemeente Stichtse Vecht werken wij hiertoe samen met de gemeente, collectief Utrecht Oost, Landschap Erfgoed Utrecht en de provincie Utrecht. Het project is eind 2021 afgerond. Na de aanleg van een element gaat de grondeigenaar een ANLb-overeenkomst aan met RVV om het element in te toekomst goed te beheren.

In 2020 hebben wij in ons werkgebied een houtwal en twee hakhoutbosjes aangelegd.

In 2021 hebben wij in de gemeente Stichtse Vecht herstelwerkzaamheden verricht aan twee historische hoogstam fruitboomgaarden, drie hakhout- en vogelbosjes aangelegd (totale oppervlakte 1810 m²), waarvan twee met een ringsloot (330 m), twee elzensingels en een bomerij hersteld en bij twee grondeigenaren natuurvriendelijke oevers aangelegd (totale lengte 1360 m).

Het project heeft een doorstart gekregen tot eind 2024 en de gemeente de Ronde Venen is nu ook aangesloten bij het initiatief.

ERFZWALUWEN

Het project erfzwaluwen is in 2021 voor de vierde keer uitgevoerd in het werkgebied van RVV. Zestig deelnemers hebben hun eerste en tweede telling van de boerenzwaluw doorgegeven en 35 deelnemers van de huiszwaluw. 22 van hen hadden daadwerkelijk bezette nesten van de huiszwaluw op hun erf.

Hieronder ziet u de resultaten van 2021:

Vogelsoort	1 ^e telling (bezette nesten)	2 ^e telling (bezette nesten)
Boerenzwaluw	368	366
Huiszwaluw	152	170

De eerste en tweede legfels van boeren- en huiszwaluwen zijn net zoals voorgaande jaren geteld door veehouders, en bij sommige bedrijven door gebiedsregisseurs. Wat dit jaar opviel was dat het broedseizoen later op gang kwam dan voorgaande jaren. Dit kan te maken hebben met het koude, regenachtige voorjaar. Als gevolg hiervan zijn er midden september nog boerenzwaluwjongen uitgevlogen.

Verder is in de tellingen te zien dat de aanleg van een modderpoel vruchten begint af te werpen; het aantal bezette nesten is bij deelnemers met een modderpoel flink gestegen.

Van de boerenzwaluw wordt sinds 2011 bij een vijftal deelnemers (lijnen 1 t/m 5) het aantal bezette nesten bijgehouden. Uit de grafiek blijkt dat het aantal nesten per jaar verschilt. Bij een dip kan er sprake zijn van verstoring door katten, mussen en/of roofvogels.

ANLB

Het landschap in ons werkgebied bestaat uit grofweg drie soorten:

- De karakteristieke open veenweiden (de cope-ontginningen) met voornamelijk grasland, gelardeerd met bloeiende slootkanten, knotbomen, hakhoutbosjes en doorsneden door houtkades.
- De droogmakerijen die met hun openheid goed zijn voor weidevogels.
- Het slagenlandschap met oeverwallen waar de landbouwgrond wordt afgewisseld met bosjes en houtsingels.

RVV wil deze karakteristieke landschapsvormen zoveel mogelijk ondersteunen en behouden. In 2021 zijn op een oppervlak van 20,7 hectare (droge) landschapselementen beheerd bij 159 deelnemers. We hebben actief gestuurd op het beheer van elementen met achterstallig onderhoud.

Om de kwaliteit van het snoeien en het belang van het goed opruimen van de snoeiresten te benadrukken, hebben we per type landschapselement informatiebladen verspreid onder de deelnemers.

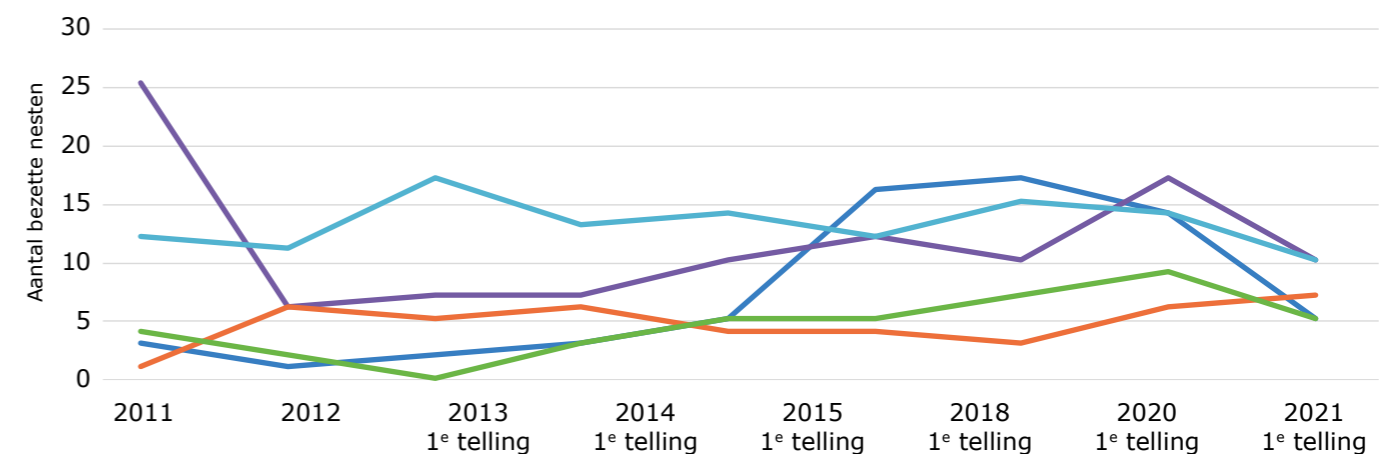
CIJFERS IN 2021

- 159 deelnemers met landschapselementen
- 3,9 hectare met hakhoutbeheer, kades en singels
- 5661 (knot)bomen
- 236 (hakhout)bosjes
- 610 hoogstamfruitbomen

KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN STICHTSE VECHT

In 2017 is het Platform kleine landschapselementen opgericht, op initiatief van de provincie Utrecht. Het doel van het platform is om de natte en droge dooradering te verbeteren door middel van aanleg en herstel van bijvoorbeeld hakhoutbosjes en natuur-

Boerenzwaluw index

WATER

Sloten komen in ons werkgebied veel voor. Ze bepalen het karakter van ons landschap. Afhankelijk van hun breedte, diepte en profiel kunnen sloten van belang zijn voor soorten als krabbenscheer, fonteinkruid, zwanenbloem, grote modderkruiper en bittervoorn. Naast de minimumeisen die het waterschap stelt aan het onderhoud van sloten (de Keur) kan zorgvuldig beheer van de sloot de ecologische waarde ervan versterken.

Water en bodem zijn ook belangrijke onderdelen van de bedrijfsvoering en het is zaak de kwaliteit van deze bedrijfsonderdelen goed te bewaken. Onze deelnemers zijn steeds bewuster bezig met de water- en bodemkwaliteit en de bodemstructuur. Water zit dan ook steeds meer verweven in projecten die we uitvoeren.

ANLB

In het ANLb hebben we o.a. de pakketten duurzaam slootbeheer: baggerspuiten en ecologisch sloot-schonen, en krabbenscheer. Na zes jaar ervaring wordt onze kijk op de mogelijkheden, kansen en knelpunten almaar beter.

Welke knelpunten hebben we ervaren:

- Er wordt soms te intensief sloot geschoond, terwijl er weinig begroeiing staat. In dat geval is het beter het ene jaar de ene kant, het tweede jaar de andere kant en het derde jaar niet te schonen.
- Niet altijd wordt de meest geschikte machine gebruikt. Voorkeur heeft de maaikorf of de ecoreiniger.
- Veehouders willen, met name waar vee weidt, het slootmaaisel gebruiken om de kanten weer op te vullen. Volgens de beheersvoorschriften moet het maaisel echter worden afgevoerd.
- De opkomst en effecten van de Amerikaanse rivierkreeft boezemt ons angst in en bedreigt de uitvoering en motivatie voor het duurzaam slootbeheer stevig. Steeds meer sloten die voorheen goed gevuld waren met slootkant- en onderwatervegetatie zijn ineens 'leeg' en troebel.

Kansen die we aantreffen:

- Slootschonen en baggeren is niet elk jaar nodig, dus dat bespaart kosten.
- Botanisch waardevolle slootkantplanten geven een prachtig aanzicht en insecten (voedsel) voor diverse vogelsoorten.
- Per bedrijf is maatwerk nodig met een advies voor meerdere jaren.
- Door het (mede door de regeling 'bodem en water' van de Waterschappen AGV en HDSR) gebruik van mobiele waterbakken wordt steeds meer ingezet op het voorkomen van uittrapping van de slootkanten. Hierdoor kan 'de druk' om sloten te schonen verkleind worden.
- De waterschappen worden soepeler in het schouwen van tertiaire sloten.

CIJFERS IN 2021

- 84 deelnemers met duurzaam slootbeheer (baggerspuiten en/of ecologisch slootschonen).
- 553 km sloot die kon worden gebaggerd met de baggerspuit.
- 416 km sloot die aan een of weerszijden ecologisch wordt geschoond.
- 252 ha bloeiende slootkanten (1260 km lang, twee meter breed)
- 8,5 ha natuurvriendelijk oevers

SLOTENPLANNEN

We hebben inmiddels geleerd dat ecologisch sloot-schonen en baggerspuiten met beleid dienen te worden uitgevoerd. Te vaak is niet goed, maar te weinig ook niet. Daarvoor is maatwerk nodig.

Daarom is RVV in 2021 gaan experimenteren met een slotenplan. Op tien bedrijven is een meerjarig plan gemaakt om de sloten (gefaseerd) te onderhouden. Per sloot hebben we bekeken welk onderhoud de komende jaren nodig is en daarvoor een advies uitgebracht. We gaan er vanuit dat, afhankelijk van de hoeveelheid baggeraanwas, een sloot eens in de vier/vijf jaar gebaggerd moet worden. Schonen van de sloot kan meestal om en om of eens in de twee jaar. De waterschappen gaan ook steeds soepeler om met hun schouwbeleid.

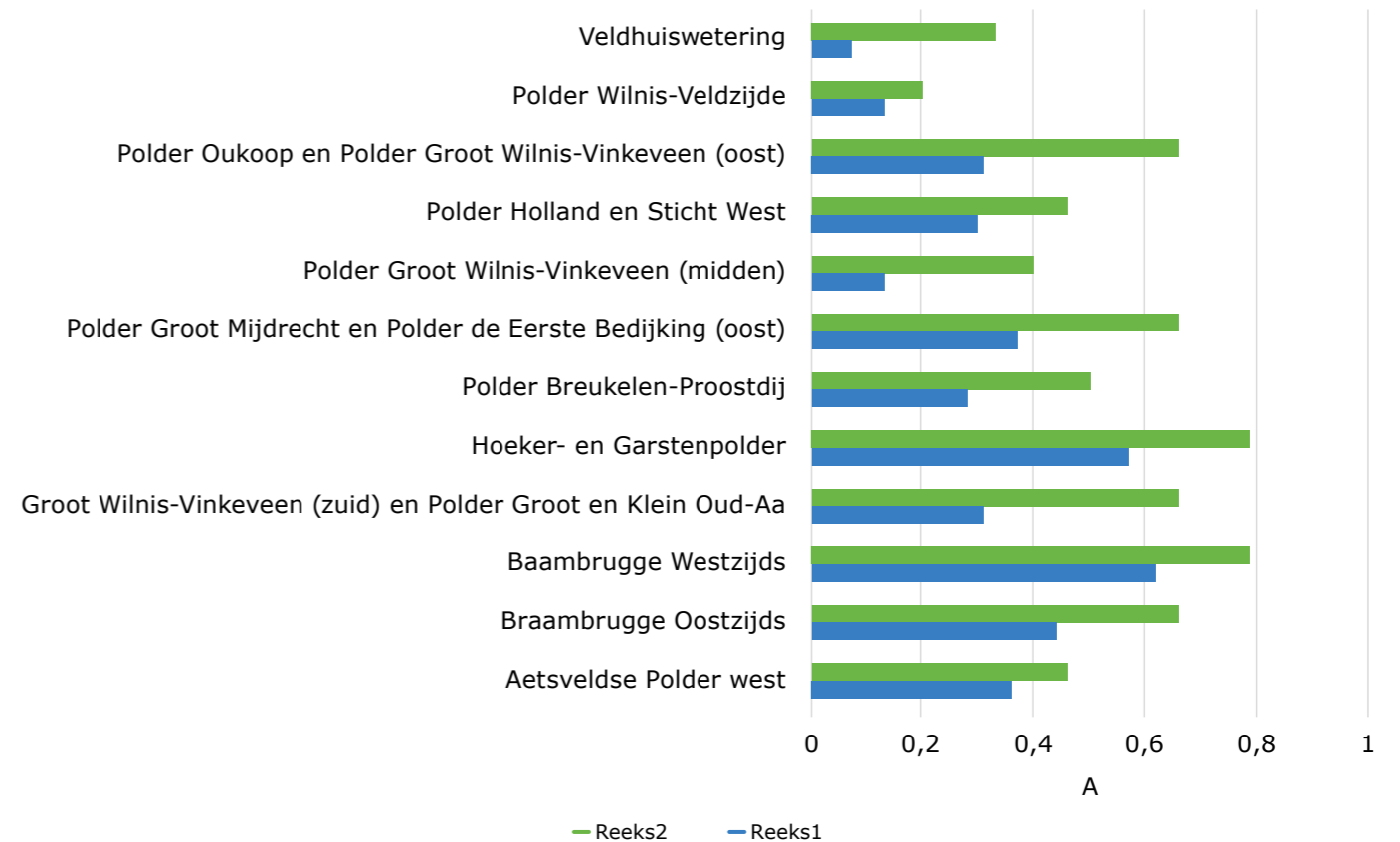
Om onze plannen te onderbouwen hebben we een klein experiment gedaan in Kamerik met diverse slootschoonmethodes. Het doel was om na te gaan welke methode en welke machine het meest geschikt zijn voor het juiste onderhoud.

De ervaringen nemen we mee in het ANLb vanaf 2023.

WATERKWALITEIT

Agrariërs die de waterkwaliteit verder willen verbeteren of de bodemdaling willen remmen, konden via subsidieregelingen van de beide waterschappen in

Resultaten per polder

ons werkgebied (HDSR en AGV) een subsidie aanvragen voor investeringen in maatregelen voor bodem- en waterkwaliteit. Onze watermakelaar bood advies en ondersteuning bij deze aanvragen.

SKEN JE SLOOT EN DE BLOEIENDE BOERENSLOOT

Het project Sken je Sloot wordt al sinds 2017 uitgevoerd in het werkgebied van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV). Het doel is om agrariërs te betrekken bij de waterkwaliteit van hun eigen sloten en om de agrarische waterbeheerpakketten te monitoren. Bij de monitoring worden enkele kenmerken van de sloot gevraagd en de bedekking van de planten in de sloot. Het gaat hierbij om onderwaterbeplanting (zoals waterpest) drijfbladbeplanting (zoals gele plomp) en uitstekende beplanting (zoals egelskop). De mate waarin deze type beplantingen voorkomen in de sloot zegt iets over de ecologische kwaliteit van de sloot.

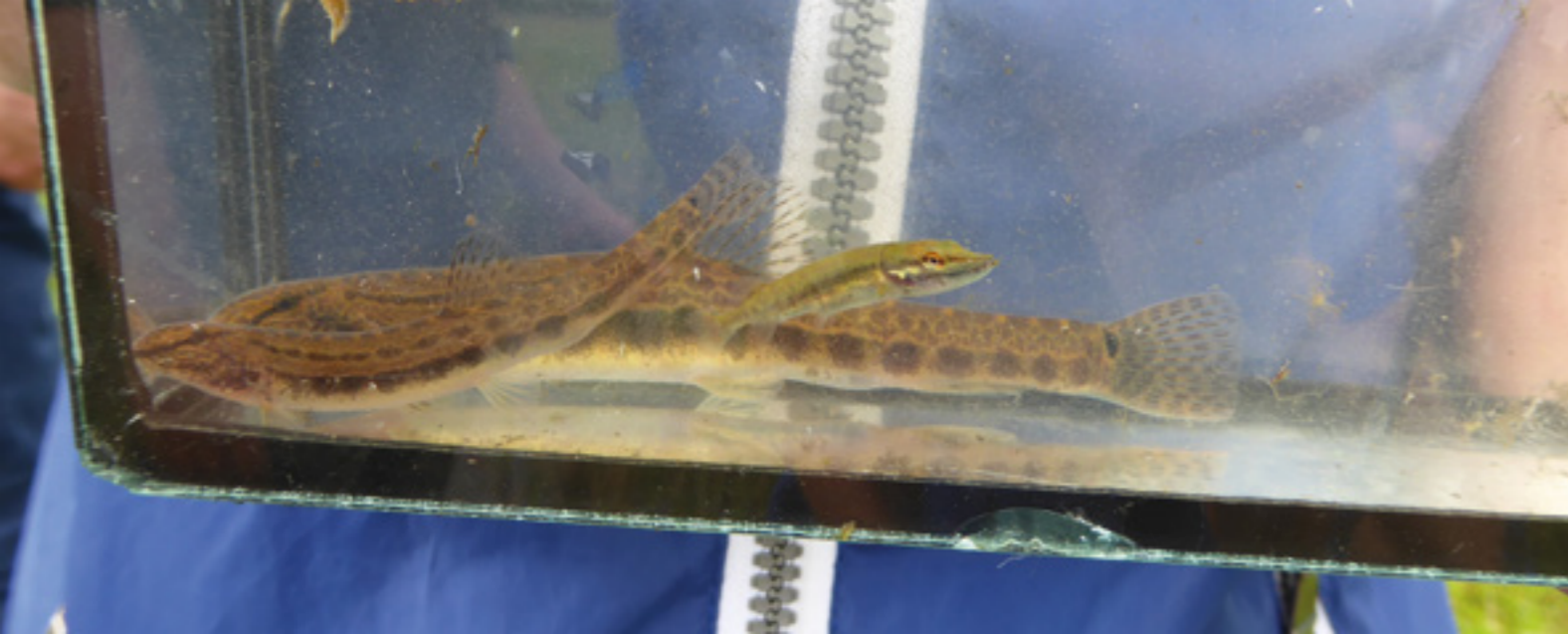
Een vergelijkbaar project met de naam de Bloeiende boerensloot is in 2021 opgestart in HDSR-gebied.

In de grafiek hierboven zijn de resultaten van Sken je Sloot 2021 te zien. De ecologische kwaliteit van de sloot wordt uitgedrukt in 'score van de planten-

bedekkingen in de sloot'. Dit kan berekend worden aan de hand van ondergedoken, drijvende en uitstekende beplanting van een sloot. De ecologische kwaliteit wordt weergegeven met een getal tussen de 0 en 1 waarbij 0 zeer matig is en 1 zeer goed is.

Er zijn per polder twee staven te zien. Reeks 1 betekent de gemiddelde hoeveelheid plantenbedekkingen die per polder gemonitord zijn van de deelnemers van Sken je Sloot. Reeks 2 betekent de maximale hoeveelheid plantenbedekkingen die per polder op een bedrijf zijn gemonitord. Hieruit blijkt dat per polder er best grote verschillen kunnen zijn. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Een voorbeeld is dat er lokaal veel vraat is van rivierkreeften.

In 2021 is in HDSR-gebied het project de Bloeiende boerensloot van start gegaan. 11 enthousiaste RVV-deelnemers hebben meegedaan. Daarnaast hebben nog drie andere collectieven meegedaan in het werkgebied van HDSR. In totaal zijn er 84 sloten gemonitord. Komende jaren willen we met elkaar de waterkwaliteit in de sloten in ons gebied in beeld brengen en kijken of het agrarisch natuurbeheer meer kansen heeft voor zowel plant als dier.

POLDERGERICHTE AANPAK

Binnen het project Polderkennis op Peil werkten we in tien studiegroepen met in totaal circa 100 veehouders aan het thema Water op polderniveau. Het project liep van 2017 tot maart 2021.

In het project is met een vernieuwde opzet gewerkt: de studiegroepen richtten zich op de specifieke polders waar de boeren wonen, samen met het waterschap en het agrarisch collectief. In deze samenstelling hebben de deelnemers kennis en ervaringen uitgewisseld over watergerelateerde onderwerpen. Het project was een initiatief van agrarische collectieven Rijn, Vecht en Venen en ANV Lopikerwaard, adviesbureau PPP-Agro Advies, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en LTO Noord vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).

Begin 2021 werd de digitale eindbijeenkomst van Polderkennis op Peil gehouden. Er waren maar liefst 98 deelnemers aanwezig: agrariërs, waterschappers, belangenbehartigers, agrarische collectieven, de provincie, adviesbureaus en andere geïnteresseerden. Onder leiding van Marieke van Leeuwen, voormalig DAW-coördinator en projectleider bij LTO Noord, kwamen verschillende sprekers aan het woord. José van Miltenburg van collectief Rijn, Vecht en Venen lichtte de inhoud van het project toe, en Pietjan de Jong van PPP-Agro Advies vertelde over de kennis en ervaringen die men heeft opgedaan in het project. In de chat was een afwisseling te zien van kritische vragen en enthousiaste complimenten over de aanpak binnen dit project. De poldergerichte opzet bleek succesvol!

De poldergerichte aanpak wordt doorgezet in andere projecten en regio's. U kunt de eindbijeenkomst terugkijken op [onze website](#) (zoekterm Polderkennis op Peil) of de eindrapportage lezen. Er zijn ook filmpjes gemaakt waarin de betrokken partijen aan het woord komen.

Dit project konden wij uitvoeren dankzij financiële steun van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO), de provincie en de waterschappen.

Een uitvloeisel van Polderkennis op Peil was het project Uit de Kwel, dat zich afspeelt in de regio Loenen aan de Vecht en Baambrugge, langs het Amsterdam-Rijnkanaal. Met 13 veehouders is afgesproken dat zij op een door hen te kiezen manier elk twee kwelplekken gingen aanpakken. Ze maakten daarbij gebruik van drainslangen, al dan niet omgeven door takkenbossen, houtsnippers of schelpen om het water af te voeren. Anderen hebben de kwelplek afgedekt met een kleidek om de kwel te temperen. In 2021 zijn de bevindingen geëvalueerd. Hiermee is het project afgerond. LTO neemt de bevindingen mee in de gesprekken met Rijkswaterstaat en Waternet.

NATUURVRIENDELIJKE OEVERS

Ook gerelateerd aan waterkwaliteit is het probleem van afkalvende oevers. De Slimmenwetering in Zegveld heeft daar veel last van. RVV heeft subsidie aangevraagd (bij EU, provincie en HDSR) om 2500 meter van de oevers aldaar te voorzien van een vooroever of drijfbalk om de afkalving tegen te gaan. Achter de beschoeiing vormt zich een natuurvriendelijke oever. In 2021 is begonnen met de aanleg. Er zijn drie varianten: een 1-3 meter brede vooroever die gedeeltelijk wordt opgevuld met klei, een 1-3 meter brede vooroever die niet wordt opgevuld (daar is de bodem van de wetering minder diep dan

50 cm), en, waar de wetering onvoldoende ruimte biedt om een vooroever aan te leggen, een drijfbalk die als golfbreker moet fungeren. Daarachter kan zich ook een natuurvriendelijke oever ontwikkelen. De deelnemers kregen na afloop een raster met schrikdraad om te plaatsen langs de aangelegde oever om het vee uit de kant te houden. De aangelegde oevers gaan in beheer via het ANLb.

Dit project konden wij uitvoeren dankzij financiële steun van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: ELFPD, de provincie en HDSR.

KLIMAAT EN BODEMDALING

Bodemdaling is een urgent probleem in de veenweiden vanwege de emissie van het broeikasgas CO₂ en omdat de waterpeilen steeds moeten worden aangepast om de grond betaalbaar te houden. Daarom is RVV actief bezig met het thema bodemdaling. De boeren in ons werkgebied streven naar een toekomstbestendig bedrijf waarop meerdere generaties nog kunnen boeren. Daardoor is het van belang dat de bodemdaling wordt geremd.

In Klimaatlim boeren op veen (KSBOV) werkt Rijn, Vecht en Venen samen met haar partners aan bodemdaling en biodiversiteit. Klimaatlim boeren op veen is een praktijkgericht netwerk dat is gericht op het integraal en poldergewijs aanpakken van bodemdaling en CO₂-reductie, waterbeheer en biodiversiteit, en op uitwisseling van kennis. Zo heeft het kernteam al haar kennis met betrekking tot het polderproces vastgelegd in een [draaiboek](#) (website [Klimaatlim-boerenopveen.nl](#), zoekterm draaiboek).

In de polders Kortrijk en Portengen bij Breuke-len waren we bezig met de aanleg van 230 hectare waterinfiltratiesysteem bij tien veehouders. RVV begeleidt het polderproces en coördineert de uitvoering in het veld.

Het is een project waarin zowel waterschap als collectief als draineur nog leren. Zo is tijdens dit project een eindbuis ontwikkeld waarin de buis in de sloot wordt beschermd tegen inspoelend slootvuil of bagger.

In 2020 en 2021 werd circa 80 hectare gerealiseerd. Als experiment worden op een deel van de percelen biodrains van afbreekbaar aardappelzetmeel aangelegd (in 2021 al 11 kilometer op 7 hectare). Hiermee willen we kijken hoe de biodrains zich in de loop der tijd gedragen. Er vindt ook monitoring plaats om te zien welke invloed het waterinfiltratiesysteem heeft op het waterbergend vermogen in de polder.

Dit project is gefinancierd door EU en provincie Utrecht.

De aanpak van dit soort projecten vindt plaats per polder. Er zijn diverse belangen in het gebied die op deze wijze integraal worden aangepakt. Een collectief plan om bodemdaling af te remmen heeft ook gevolgen voor het peilbeheer en/of toekomstige peil-

besluiten. Daarom is het van belang dat het waterschap partner is in dit project en tevens de kaders en randvoorwaarden wat betreft het watersysteem aangeeft. Ook gevolgen voor agrarisch natuurbeheer worden met deze polderaanpak collectief opgepakt.

In 2021 is RVV ook samen met HDSR ook een soortgelijke polderaanpak gestart in het gebied Teijlingen-Noord, Oud-Kamerik. Hier is een bijeenkomst gehouden om de boeren te informeren over bodemdaling, de mogelijkheden om dat tegen te gaan en het peilbesluit. Vervolgens zijn er met de individuele grondeigenaren keukentafelgesprekken gevoerd. Het proces hangt nauw samen met de ontwikkelingen op het gebied van de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse Veenweiden, dat de provincie samen met AGV en HDSR heeft opgesteld.

DUURZAME LANDBOUW MET NATUUR

In 2021 participeerde RVV (ook namens de andere Utrechtse collectieven) in het project **Duurzame Landbouw met Natuur**. Hierin werken RVV, LTO Noord en andere Utrechtse natuur- en landbouworganisaties, waterschappen en de provincie Utrecht aan een sterkere verbinding tussen landbouw en natuur voor een sterker toekomstperspectief.

In dit project gaan we op zoek naar slimme maatregelen die op het boerenbedrijf genomen kunnen worden. Maatregelen die biodiversiteit versterken en tegelijkertijd een rol spelen in het verbeteren van de bedrijfsvoering.

RVV heeft een rol in de uitvoering van het onderdeel **Duurzame bedrijfsplannen**. Hiertoe bezoeken wij bedrijven met een vraag over de toekomstgerichtheid en stellen we in samenspraak met de boer een duurzaam bedrijfsplan op. In 2021 hebben we voor 13 bedrijven een dergelijk plan opgesteld.

GLB-PILOT VERGROENING VEENWEIDE

Vooruitlopend op het nieuwe GLB zijn we in 2019 gestart met de pilot **Vergroening van waterrijke veenweidegebieden**, een samenwerking van drie agrarische collectieven in het Noord-Hollands/ Utrechtse veenweidegebied: **Water, Land & Dijken, Noord-Holland Zuid en Rijn, Vecht en Venen**. Aan de pilot namen 88 veehouders deel met ruim 2500 hectare. In 2021 is deze pilot afgerond met een rapportage en een film.

Uit de pilot bleek onder andere dat een prestatiegericht maatregelenmenu met puntensysteem veehouders in veenweidegebieden stimuleert om verdergaande maatregelen te nemen voor bodem, water en klimaat. Het vormt daarmee een kansrijke invulling van de zogeheten eco-regeling, een nieuw onderdeel van het Europese landbouwbeleid (GLB) dat in 2023 van kracht wordt. Zo kan het GLB bijdragen aan de opgaven waarvoor de veenweidegebieden nu staan.

PUNTENSISTEEM

In de pilot konden de veehouders kiezen uit 24 maatregelen. Hoe beter zij op elke maatregel presteerden en hoe meer maatregelen zij kozen, hoe hoger hun puntenscore. De totaalscore was volgens een medaillesysteem ingedeeld in drie niveaus (brons, zilver en goud) met elk een eigen beloning. De combinatie van keuzevrijheid en prestatiegerichtheid blijkt de veehouders aan te spreken en past goed bij het karakter van de toekomstige eco-regeling. In de film die over de pilot is gemaakt zegt één van de deelnemers daarover: "Dit systeem gaat werken omdat de boeren zelf aan het stuur zitten. De ene boer kan linksom naar de doelen toe, de andere rechtsom, afhankelijk van je bedrijf, je gebied en je persoonlijke ambities." Bovendien werken steeds meer veehouders mee aan vergelijkbare duurzaamheidsmaatregelen van de zuivelketen, waardoor een verdienmodel in zicht komt door stapeling van publieke en private betalingen.

ECOLOGISCHE VERBINDINGEN

Het tweede pilotonderdeel was specifiek gericht op natuur en landschap: in vier polders is gekeken of de 'groenblauwe dooradering', het netwerk van ecologische verbindingen langs sloten en oevers, naar een hoger niveau kan worden getild. Daarbij zijn pilotmaatregelen gecombineerd met lopende contracten in het kader van het agrarisch natuurbeheer (ANLb). Zo is ervaring opgedaan hoe de eco-regeling gebieden met ANLb kan versterken en verbinden.

ROL COLLECTIEVEN

De drie samenwerkende collectieven willen onder het nieuwe GLB graag een actieve rol spelen in de eco-regeling. Ten eerste waar het gaat om de samenstelling van het maatregelenmenu. Daarnaast als onafhankelijke kennispartner 'dicht bij de boer'. En ten slotte kunnen de collectieven - waar nodig - als regisseur optreden om de juiste maatregel op de juiste plek te krijgen.

Inmiddels weten we meer van het nieuwe GLB en lijken diverse elementen uit de pilot te zijn overgenomen, zoals het puntensysteem en het maatregelenmenu. Resultaten van deze pilot vindt u verder op [onze website](#).

PARTICULIER NATUURBEHEER

Naast het ANLb zijn we als collectief ook gecertificeerd voor particulier natuurbeheer.

In 2021 hadden we 165 hectare natuurbeheer bij 22 deelnemers.

Deze stukken natuur liggen in Groot Wilnis Vinkeveen, Oukoop, De Bovenlanden en Grote Sniep. Daarnaast zijn er twee stukken gemaaid rietland/veenmosrietland in de Botshol in beheer.

De meeste gronden zijn tussen 2016 en 2020 omgevormd en ingericht vanuit landbouwgrond. Voor de meeste beheerders is natuurbeheer nieuw. Begeleiding en advies ligt bij RVV. RVV begeleidt de deelnemers onder andere door het bespreken van beheerplannen. Ook zijn er werkbladen verstrekt met beheertips per beheertype.

Daarnaast vraagt RVV de beheersubsidie aan en betaalt deze uit aan de deelnemers.

Er worden gesprekken gevoerd met de provincie over de gewenste ontwikkeling van het beheertype op de percelen.

CIJFERS IN 2021

- 6 poelen
- 3,23 ha kranswierwater
- 10,75 ha zoete plas
- 10,45 ha gemaaid rietland
- 2,36 ha veenmosrietland
- 30,95 ha nat schraalland
- 1,72 ha vochtig hooiland
- 38,39 ha kruiden- en faunarijk grasland
- 83,47 ha vochtig weidevogelgrasland
- 0,88 ha vochtig en hellinghakhout
- 22 deelnemers
- € 134.000 beheervergoeding uitbetaald in 2021.

ORGANISATIE

Het bestuur van RVV bestaat normaal gesproken uit zeven leden, afkomstig uit alle windstreken van het werkgebied. In 2021 hebben Gijs van Dam en Jan van Schie afscheid genomen. Hun zetels zijn nog niet ingevuld. Wèl is Koen Spruit uit Zegveld adspirant bestuurslid geworden. Hij draait een jaar mee, om in 2022 te besluiten of hij zich kandidaat stelt.

Voor 2021 lag de focus van het bestuur vooral op netwerken, gebiedsprocessen, verdienmodellen, de voorbereidingen op het nieuwe GLB en ANLb per 2023 en het overgangsjaar 2022 voor het ANLb.

De eerste punten vertaalden zich vooral in deelname aan diverse overlegstructuren, zoals de Stikstof Tafel, Groen Groeit Mee, realisatie NNN en de adviesgroep Landbouw van de Gebiedscommissie Utrecht-West.

Op het boerenerf komen de diverse thema's samen. Daar gaan we de samenhang faciliteren door (nieuwe)

polderprocessen te ondersteunen. Vaak zijn het regionale doelen die worden beoogd. RVV kan de diverse informatie en praktijkvragen bundelen en vertalen naar praktische bedrijfsinformatie voor de deelnemers.

Het team dat de werkorganisatie vormt bestaat uit (veld-)coördinatoren, projectleiders, projectmedewerkers, een administrateur en gebiedsregisseurs. Verder hebben we zes dronepiloten die de twee drones besturen.

Wat ten slotte niet onvermeld mag blijven is de enorme steun die wij krijgen van de diverse vrijwilligers. Zij helpen bij het opsporen en beschermen van weidevogelnesten, het monitoren van de lotgevallen van de broedsels van de zwarte stern en het onderhoud van landschapselementen.

COLOFON

Samenstelling: José van Miltenburg, René Faber, Wenche Asyee, Carolien Kooiman, Leen Heemskerk, Marian Kruijning

Vormgeving: Studio Campo | Woerden

Foto's: José van Miltenburg, Carolien Kooiman, Erna Volkers, Bernard Bedeker, Wenche Asyee, Anton Nap

Oplage: 150 stuks

Contact: www.rijnvechtenvenen.nl
kantoor@rijnvechtenvenen.nl

Rijn Vecht & Venen
Agrarisch Natuur-, Landschaps- en Waterbeheer